

СЕКЦІЯ. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ

Андренко Анна Сергіївна

Науковий керівник – ст. викладач Сергієва АВ.

Харківський національний університет радіоелектроніки

ПЕРШИЙ ПІДРУЧНИК «ГРАМАТКА» П. КУЛІША

Багатогранна діяльність П. Куліша охопила літературу, етнографію, філологію, а також педагогічну, перекладацьку та видавничу справи. Головним завданням творчості П. Куліш вважав збереження національних традицій, розвиток рідної мови і культури, утвердження почуття національної самосвідомості, збагачення духовного арсеналу українського народу здобутками світової цивілізації, що привертало увагу біографів й учених.

Дослідження «Граматики» П. Куліша [1], її значення для розвитку української мови та освіти, здійснювали різні науковці. І. Огієнко (митрополит Іларіон), один із найбільш відомих дослідників української мови та її історії, у своїх працях [2] звертав увагу на роль П. Куліша у кодифікації українського правопису та значення «Граматики» в освітньому процесі. В. Шаркань [2] проаналізував морфологічні та словотворчі особливості мови букваря П. Куліша, виявив ті мовні одиниці, які не стали нормативними в сучасній українській літературній мові (ненормативи) на морфологічному та словотворчому рівнях.

Мета нашої роботи: висвітлити роль «Граматики» як першого українського підручника з граматики та значення для розвитку української мови її кодифікації та спроби уніфікації правопису.

«ГраMATKA» П. Куліша – «перший україномовний буквар, за яким українці в підросійській Україні мали можливість навчатися рідною мовою. Виданий в 1857 році в Санкт-Петербурзі, буквар П. Куліша відкрив серію україномовних підручників для початкової освіти, що з'явилися в Східній Україні впродовж 1857 – 1862 років. Обсяг «Граматики»: 149 сторінок; формат 12x18 см; ціна становила 50 копійок. Буквар завоював популярність серед українства і до кінця 1860 року весь тираж (5 тисяч примірників) розійшовся» [4].

Друге видання «Граматики» П. Куліша вийшло у 1861 р. в скороченому вигляді. У передмові до даного видання автор зазначив, що «скрізь по Україні люди заходилися відкривати рідні школи» [5]. Зміст складався переважно з церковних творів, «оскільки тогочасна цензура, насамперед духовна, навряд чи пропустила б інший варіант. Однак ці релігійні мотиви були великої моральної вартості» [5].

Розглянемо структуру «Граматики».

У передмові автор підкреслює важливість вивчення рідної мови.

На 5-6 стор. подається «Азбука», «маленька азбука», «прописна азбука», «стрічна азбука», «крива азбука». З 7 стор. наведені «Правила для учителя», де для вчителів надано опис правописної системи. З 8 до 14 стор. надаються «Склади» розподілені на 12 уроків. З 15 стор. починається «Читання по верхамъ», де були надруковані ті ж тексти, але не розбиті на склади.

Навчання християнським чеснотам подано через скорочену Біблійну історію, важливі цитати і псалми із цієї Книги, а також через молитви. З 45 стор. починається «Погляд на Божу правду». З 63 до 78 стор. викладено «Коротеньку священну історію». З 79 до 93 стор. викладено «Коротку науку Християнської віри». На 94 стор. починаються «Пословиці».

З 97 стор. починається «Арифметика», що за формою є початковим підручником з арифметики, де подано назви чисел, правила додавання, віднімання, множення й ділення, а також задачі, що допомагають засвоїти матеріал.

Далі надруковано церковнослов'янські афоризми з Біблії з україномовними коментарями П. Куліша. На 129 стор. починається розділ «Велики слова изъ Письма Святого». З 142 до 145 стор. подано «Молитви».

Далі йде «Слово до письменнихъ» – післямова.

«Граматка» написана новим фонетичним правописом (названий згодом кулішівкою), який впроваджував П. Куліш. Деякі релігійні тексти (молитви, витяги зі Святого Письма, науки Християнської віри) написані церковнослов'янською мовою. Підручник добре проілюстрований. Є три картини на релігійну тематику: зображення розіп'ятого на хресті Ісуса, Ісус Христос на Таємній вечері, Діва Марія з маленьким Ісусом. У кожному розділі виділені заголовні букви, у кінці невеликий малюнок.

Внесок П. Куліша у кодифікацію української мови та уніфікацію правопису є одним із ключових етапів у становленні сучасної української літературної мови. Видана П. Кулішем у 1857 році «Граматка» стала першим підручником української мови, який базувався на нових підходах до правопису. У цій праці П. Куліш прагнув створити основу для навчання грамоти, що було надзвичайно важливим для розвитку національної освіти. «Граматка» також популяризувала його фонетичний правопис серед широкого кола українців. «Кулішівка» і «Граматка» стали основою для подальших реформ українського правопису. Створення першого українського підручника з граматики «Граматки» дало початок процесу уніфікації правопису, вплинуло на майбутні реформи і сприяло зміцненню національної ідентичності через мову. Хоча деякі його ідеї були суперечливими, вони відкрили нові шляхи для розвитку української мови та культури.

Література

1. Повний текст «Граматки» на Вікісховищі. Режим доступу – https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kulish_gramatka_1857.pdf
2. Огієнко Іван (Митрополит Іларіон). Історія української літературної мови. Режим доступу – <http://litopys.org.ua/ohukr/ohu.htm>
3. Шаркань В. В. Морфологічні та словотворчі особливості мови Букваря Пантелеймона Куліша (1857) з погляду сучасних норм. Режим доступу – <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/philology/2008/92-79-10.pdf>
4. Граматка (до 160-річчя з часу виходу у світ). Режим доступу – https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2022/12/Kulish_P.Gramatka-2022.pdf
5. Велет українського слова (до 200-ліття Пантелеймона Куліша): збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. Режим доступу – https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722773/1/thesis_2p.pdf

Борюшкін Антон Олександрович

Науковий керівник – канд. соц. наук, доц. Борюшкіна О.В.

Державний біотехнологічний університет

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСВІДОМОСТІ СТУДЕНТСТВА

Студентство це унікальна за своїми характеристиками соціальна мобільна група, метою діяльності якої є засвоєння певних соціально-професійних ролей, підготовка до виконання важливих соціальних функцій: професійних, громадсько-політичних, сімейних тощо. Головним напрямом діяльності студентів безумовно є професійне навчання, розвиток інтелектуального потенціалу, духовне збагачення, а також моральне та фізичне самовдосконалення.

О. Дусавицький розглядає студентський вік як завершальний етап формування особистості, її когнітивних, емоційних, мотиваційних, вольових якостей, а також цивільної позиції та системи цінностей. Саме в рамках даного віку самосвідомість особистості досягає певної зрілості, ієрархія цінностей стає стійкою, поведінка носить не ситуативний, реактивний характер, а навпаки, проактивний, тобто такий, що опирається на усвідомлену відповідальність.